

111-2/2016.

Állami Ménesgazdaság Szilvásvárad

Tenyézkancák teljesítmény vizsgálata
(munkaképesség vizsgálat)
3 éves korban

Hatályos: 2026. január 1. napjától

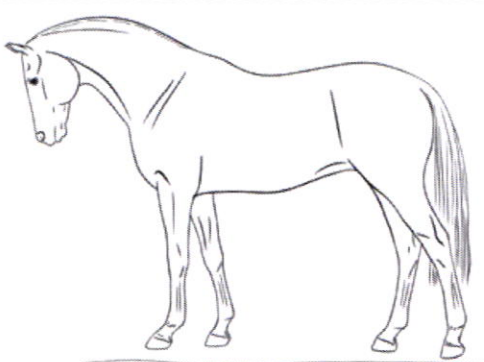
Cseri Dávid
ménesigazgató

Tenyészlovak teljesítmény vizsgálata (munkaképesség vizsgálat) 3 éves korban

1.) Első lépésben a tenyésztésben való alkalmasság megállapítása

- küllemi bírálat

Elbírálandó tulajdonság		Pontszám				
		Max.	Elért			
		Típus	10			
		Fajta- és nemi jelleg	10			
Bírálati szempontok		Pontszám		Fej és nyak	10	
		Max.	Elért			
Lépés	hossza	10		Törzs eleje (mar, szügy, lapocka)	10	
	lendülete	10		Törzs közepe és hátulja (hát, ágyék, has, far)	10	
	szabályossága	10		Elülső lábak	10	
Ügetés	hossza	10		Hátulsó lábak	10	
	lendülete	10		Mozgás lépésben	10	
	szabályossága	10		Mozgás ügetésben	10	
Összesen		60		Összbenyomás	10	
ÖSSZESEN					100	

- sajátteljesítmény vizsgálat (STV)

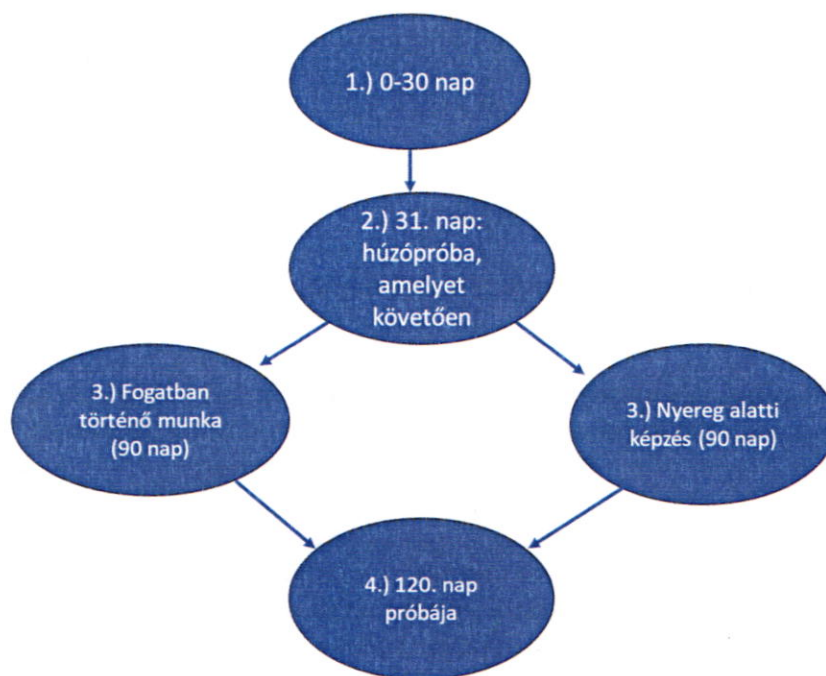
Célja: az STV célja a tenyészállat jelöltek tenyésztési alkalmasságának megállapítása fenotípusuk alapján.

A kancák és ménék esetén is ugyanaz a feladat kerül elvégzésre, majd a későbbiekben szakág specifikusan kipróbálásra kerülnek (fogatsport, nyereg alatti munka – díjlovaglás)

Második lépésben: tényleges tenyészérték és örökítőképeség megállapítása -ivadékok teljesítményének vizsgálatával

-küllemi bírálatával

Módszere: 120 napos próba

1.) 0-30 nap közötti időszakban:

- ápoláshoz szoktatás, patakparás
- szerszámhoz szoktatás (hám, szemzős kantár)
- futószárazás szimpla, majd duplafutószárral
- 2 jármódban: lépés, ügetés

2.) 31. napon: húzópróba egyesben (egyszeri alkalommal)

- 3 x 20/25 m távolságban indításpróba
- a lovat 2 ember vezeti 2 oldalról futószár segítségével
- 70 kg vonóerővel
- egyenletes talajon
- lépés jármódban
- indítás és húzás készsége is értékelésre kerül

Az indítási készség értékelése: a készség pontozását a bíráló bizottság tagjai egyéni (szubjektív) megítélés alapján végzik. Az a ló, amely felszólításra nyugodtan fekszik a hámban, a csúszó elindítását nem rángatva, hanem erejének fokozatos bevezetésével végzi 30 pontot kap.

Az indítás előtti nyugtalanságért, egyébként kifogástalan indítás esetén 3 pontot, nyugtalan indításért 6 pontot, bizonytalan indításért 10 pontot, egyszeri indítás megtagadásáért 15 pontot kell levonni, kétszeri indítás megtagadásáért 20 pontot kell levonni. Az indítás háromszori megtagadása esetén a pontszám: 0, a próbát nem teljesítette a ló. Továbbá a próbát nem teljesítette az az egyed, amelyik 20 mp-nél hosszabb ideig egyszer, vagy ennél rövidebb ideig, de háromszor megállt.

A húzási készség értékelése: a ló húzási készségének pontozását a bizottság tagjai ugyancsak egyéni megítélés alapján végzik.

30 pont: nyugodt indítás után, egyenletes, élénk, hosszú lépésekkel, magát elengedve, természetes nyak- és fejtartással, egyenes vonalon, rángatás nélkül húzza a terhet

28 pont: hajtós

25 pont: nyugtalan

20 pont: nagyon nyugtalan, nagyon ideges

15 pont: feladatot lépésben elvégzi ugyan, de a terhet rángatva, oldalt törve, természetellenes tartással húzza

10 pont: bizonytalan húzás

5 pont: a terhet csak ügetve, vagy vágóban húzza

A húzópróbát követően a bizottság egyöntetű döntése alapján az egyed további képzése fogatban, vagy nyereg alatt folytatódjon.

3.) 90 nap: A döntés alapján, hogy fogatban, vagy nyereg alatt kerül az egyed további kipróbálásra, 90 nap további munka folytatódik.

- a fogatban (kettesfogat v. egyesfogat igény szerint) és nyereg alatt történő képzés célja ugyanaz, a lovaknak az alábbiakat szükséges teljesíteni a 120. napon terepen:
  - lépésmunka: 1000 m 10 perc alatt
  - egyenletes talajon kell, hogy történjen
  - ügetésben: munkaügetés 15 km/óra iramban 5000 m
  - egyenetlen talajon kell, hogy történjen

A fenti feladatok értékelése az alapján történik, hogy a meghatározott idő alatt, az adott egyed teljesítette-e a távot lépésben és ügetés jármódban.

Viselkedésbírálát:

Alapelv

- Pontskála: 1–5 pont
  - 1 = súlyosan problémás
  - 3 = átlagos / elfogadható
  - 5 = kiváló, kívánatos
- A bírálát nem a kiképzettséget, hanem a természetes viselkedést és kezelhetőséget értékeli.
- Ajánlott több rövid helyzetben megfigyelni (istálló, kézen vezetés, idegen környezet).

1. Emberhez való viszony (1–5 pont)

Bizalom, érdeklődés, együttműködés.

- 1 – Erősen fél, menekül, agresszív reakciók
- 2 – Bizalmatlan, nehezen megközelíthető
- 3 – Elfogadja az embert, de bizonytalan
- 4 – Nyitott, nyugodt, könnyen kezelhető
- 5 – Kifejezetten barátságos, együttműködő

2. Kezelhetőség (1–5 pont)

Vezethetőség, megfoghatóság.

- 1 – Kezelhetetlen, veszélyes
- 2 – Jelentős ellenállás, folyamatos feszültség
- 3 – Alapvetően kezelhető, de következetességet igényel
- 4 – Könnyen kezelhető, jól reagál

- 5 – Példamutató, nyugodt, tanulékony

3. Idegrendszeri stabilitás (1–5 pont)

Stressztűrés, váratlan ingerekre adott reakciók.

- 1 – Pánikra hajlamos, kontrollvesztett
- 2 – Túlzott reakciók, nehezen nyugtatható
- 3 – Átlagos reakciók, gyorsan visszatér
- 4 – Nyugodt, jól kezel stresszt
- 5 – Kiemelkedően stabil idegrendszer

4. Tanulékonyság és figyelem (1–5 pont)

Feladatokra való koncentráció, új helyzetek megértése.

- 1 – Szétszórt, nem reagál
- 2 – Nehezen köthető le
- 3 – Átlagos figyelem, tanulási készség
- 4 – Gyorsan megért, együtt dolgozik
- 5 – Kimagaslóan figyelmes és tanulékony

5. Temperamentum (1–5 pont)

Aktivitás, vérmérséklet – nem jó/rossz, hanem mennyire kívánatos.

- 1 – Szélsőséges (túl lusta vagy túl heves)
- 2 – Nehezen kezelhető temperamentum
- 3 – Átlagos, jól irányítható
- 4 – Élénk, de kontrollált
- 5 – Ideális temperamentum az adott hasznosításra

6. Szociális viselkedés (1–5 pont)

Más lovakkal való viselkedés, rangsor-kezelés.

- 1 – Agresszív vagy súlyosan alárendelt
- 2 – Problémás beilleszkedés
- 3 – Átlagos szociális viselkedés
- 4 – Jól alkalmazkodó
- 5 – Kifejezetten kiegyensúlyozott

Összpontszám

- Maximum: 30 pont
- Értelmezés:
  - 26–30 – Kiemelkedő viselkedés, tenyésztésre és sportcélra is ígéretes
  - 21–25 – Jó, fejleszhető
  - 16–20 – Átlagos
  - 15 alatt – Viselkedésproblémákra hajlamos

A viselkedést a fogatban, illetve nyereg alatt történő munka során a további szempontok alapján külön kell megfigyelni és értékelni:

1. Fogatban végzett munka – viselkedési szempontok

1. Befoghatóság, felszerelés elfogadása

– Hám, szár, rúd, hangok elfogadása

– Nyugodtság előkészítés közben

Pontozás:

- 1 pont – Hámnál ideges, farol; rúd közeledésére kitör vagy lefagy
- 3 pont – Feszült, de megáll; tapasztalt betanító fogatossal befogható
- 5 pont – Nyugodtan áll; felszerelést együttműködve elfogadja

2. Hangsegítségekre és ostor használatára való reakció *(kulcsfontosságú fogatban)*

– Indulás, megállás, lassítás hangra

– Késlekedés vagy túlreagálás

Pontozás:

- 1 pont – Hangra nem reagál, vagy robban; megállás bizonytalan, ostor érintésére rúg
- 3 pont – Ismeri a vezényszavakat, de késik vagy bizonytalan, ostor segítségére nem rúg
- 5 pont – Gyors, de nyugodt reakció a hangsegítségre, ostor segítségére készségesen reagál

3. Egyenes haladás és iránytartás

– Szársegítség elfogadása

Pontozás:

- 1 pont – Kitér oldalra, szár ellen megy, figyelme szétesik
- 3 pont – Rövid ideig egyenes, gyakori korrekció szükséges
- 5 pont – Nyugodtan, egyenesen halad; mentálisan stabil marad

4. Terhelhetőség, húzási hajlandóság

– Ellenállás terhelésnél

– Motiváció munkára

Pontozás:

- 1 pont – Terhelésre ellenáll, lefagy vagy hátralép
- 3 pont – Elindul, de bizonytalan; feszültség látható
- 5 pont – Készségesen húz; nem áll meg, nem kapkod, egyenletesen húzásban marad, ütemesen halad

5. Váratlan helyzetek kezelése

– Zaj, mozgó tárgyak, szűk helyek

Pontozás:

- 1 pont – Pánik, kontrollvesztés; munka megszakad
- 3 pont – Megijed, de kezelhető; lassan nyugszik meg
- 5 pont – Meglepődik, de kezelhető marad; gyors visszanyugvás

2. Nyereg alatti munka – viselkedési szempontok

1. Felnyergelés és lovas elfogadása

– Nyereg, heveder, testsúly reakciók

– Feszültség vagy ellenállás

Pontozás:

- 1 pont – Hevederezéskor tiltakozik; felüléskor kilép, csapkod
- 3 pont – Feszült, de elfogadja; mozgásban oldódik
- 5 pont – Nyugodt, kíváncsi; fájdalomjelzést nem mutat

2. Segítségekre való reakció

– Láb-, szár-, testsúlysegítség

– Túlérzékenység vagy tompaság

Pontozás:

- 1 pont – Nem érti a jeleket vagy pánikol
- 3 pont – Alapjeleket megért, de reakciói változóak
- 5 pont – Érti az alapjeleket; nyugodtan reagál

3. Új helyzetekhez való alkalmazkodás

– Környezetváltozás

– Új feladatok

Pontozás:

- 1 pont – Blokkol, kitör; nem fogadja el a lovast
- 3 pont – Bizonytalan, de együttműködik
- 5 pont – Figyel, együttműködő; elfogadja a lovas segítségét készségesen

6. Munkakedv és mentális frissesség

– Fáradás jelei

– Ellenállás kialakulása

Pontozás:

- 1 pont – Gyors mentális kifáradás; ellenállás jelenik meg
- 3 pont – Rövid ideig koncentrált; szünettel javul
- 5 pont – A munka teljes egészében készségesen, figyelemmel reagál a lovasára

Kondícióvizsgálat:

- 1.) a munkakészségvizsgálat (próba) megkezdése előtt, nyugalmi állapotban
- 2.) közvetlenül a próba után,
- 3.) 45-60 perccel a próba után,
- 4.) a próbát követő nap reggelén

A vizsgálatok alkalmával a ló egészségi- és erőállapotára vonatkozó következő adatokat kell felvenni és a kondícióvizsgálati lapon feljegyezni: hőmérséklet, pulzus, lélekzés száma, súly, tápláltsági (erő-) állapot, lábak és paták állapota, esetleges idült változások.

Irányelvek a kondícióvizsgálat eredményének megállapításához:

1. Jó a kondíció, ha:

-melegvérű ló közvetlen a próba után csak a szerszám alatt il. a test egyéb részein csak kis mértékben izzadt, utána hamar megszárad, élénk, mozgása rugalmas, semmi féle kóros állapotra utaló tünetet nem észlelünk rajta

-45 perccel a próba befejezése után megkezdett újbóli kondícióvizsgálat alkalmával feltűnőbb tünetei rajta nem észlelhetők, hőmérséklete 38,5 foknál nem magasabb, érverésének száma 52-nél, lélekzése 25-nél percenként nem több, 15 kg-nál nagyobb súlyvesztést nem szenvedett

-a próbák befejezését követő nap reggelén nyugalomban a lovon fáradtság tünetei nem észlelhetők, jó étvágyú, mozgása élénk, lábai épek, a hőmérséklet, az érverés és a lélekzés értékei a próbák előtti rendes szintre estek vissza, vagyis a melegvérű ló hőmérséklete 38 foknál nem magasabb, érveréseinek száma 42-nél, lélekzéseinek száma 20-nál percenként nem több

-a próbákat követő napokban (hetekben) a lovon semmiféle olyan idült kóros elváltozás nem észlelhető, amely kétséget kizáró módon a munkaképességvizsgálat következtében alakult ki

2. **Közepes kondícióminősítést** kell adni a lónak minden, a fent szakaszokban nem említett esetben. A ló állapotának gondos elbírálása alapján a kondíció az adható összes pontszámoknak 50–70%-ával minősíthető. A közepes kondíció a jó kondíciótól közvetlenül a próba után csak az izzadásnak az egész testre kiterjedő mértékében tér el; 45 perccel a próba befejezése után pedig a ló hőmérséklete 38,9 °C-nál nem magasabb, érverése melegvérűeken 52-nél, hidegvérűeken 60-nál, lélekzése 32-nél, illetve 60-nál nem szaporább.

3. **Gyenge kondícióvizsgálati** eredményt az alább felsorolt esetekben kell megállapítani:

- a. Közvetlenül a részpróba befejezése után a ló bágyadt, ügetésben kötötten mozog, de nem sántít; 15 kg-nál nagyobb, de 25 kg-nál kisebb súlyvesztéssel szenvedett. Ezenkívül, ha a melegvérű ló hőmérséklete 41 °C-nál magasabb, érvérése percenként 150-nél, lélekezése 100-nál szaporább, illetve a hidegvérű ló hőmérséklete 41,5 °C-nál magasabb, percenkénti érvérése és lélekezése 150-nél szaporább. Továbbá akkor is, ha a ló súlyvesztése, hőmérséklete, érvérése, illetve lélekezésének száma az előző értékeket esetleg nem haladta ugyan meg, de a próba után 45 perc múlva elkezdett és legfeljebb 60 perccel utána befejezett vizsgálat idején a ló lecsillapodása még nem következett be, hanem a melegvérű ló hőmérséklete 39 °C vagy ennél magasabb maradt, melegvérűeken percenként 52-nél nagyobb érvérésszámot és 32-nél szaporább lélekezésszámot,
- b. Hasonlóképpen gyenge a kondícióvizsgálat eredménye, ha a munkaképességvizsgálat befejezését követő nap reggelén fél órai lépésben történő jártatás után is a ló mozgása ügetésben kötött, lábvégei vagy egyes ízületei duzzadtak (tesztás tapintattal). Hosszútávú kipróbálások után azonban önmagában ez utóbbi két észlelés, és a ló kiindulási testsúlyának 10%-ánál nem nagyobb súlycsökkenése alapján nem szabad gyenge kondícióvizsgálati eredményt megállapítani.

A munkaképességvizsgálat során észlelt olyan heveny megbetegedés esetén, amikor kétséget kizáró módon megállapítható, hogy az a lótól független külső behatás eredményeképpen jött létre (pl. a szögbe hág, vagy megsérül), a lovat nem szabad rossz kondícióvizsgálati eredménnyel minősíteni.

Abban az esetben azonban, ha a ló külső behatás eredményeképpen keletkezett károsodásának okát nem lehet kétséget kizáró módon megállapítani (pl. a sántaság a lovas vagy a hajtó bemondása szerint lyukba lépés miatt állt elő), a lónak szintén gyenge kondícióvizsgálati minősítést kell adni.

Abban az esetben, ha olyan heveny fertőző vagy járványos megbetegedést észlelünk, amely a kipróbálás eredményeképpen lobbant fel, vagy tört ki a lovon, és amely a munkaképességvizsgálat eredményét minden bizonnyal kedvezőtlenül befolyásolta, csupán gyenge kondícióvizsgálati minősítést célszerű megállapítani. Ha ez a tény csak a betegség későbbi észlelése során jut a vizsgáló állatorvos tudomására, a ló pedig a már benne esetleg lappangva meglévő betegség miatt a munkaképességvizsgálat alkalmával rossz minősítést kapott, írásbeli szakállatorvosi vélemény alapján a próba későbbi megismétlésére kell utasítani.

- Ezt a körülményt a ló törzskönyvi lapján fel kell jegyezni.
- „Gyenge” minősítés esetén a kondíció (egészségi- és erőállapot) nem pontozható.
- Gyenge kondícióvizsgálati minősítésű lovat törzskönyvbe venni nem szabad, hanem indokolt esetben a munkaképességvizsgálatok megismétlésére kell utasítani.
- Ha a kondícióvizsgálatának eredménye ekkor is gyenge, a ló nem vehető törzskönyvbe (kizáró ok).

Rossz kondícióvizsgálati eredményt a következő tünetek esetén kell megállapítani:

-A próba közben vagy közvetlenül a beérkezés után a lovon szívgyengeség, légszomj (szivattyúzó légzés, negatív torkolati vivőr-pulzáció, tüdővizenyő, orrvérzés), kimerültség, tompultság, tántorgás, összeesés, a tüdő vagy a szív egyéb kóros heveny elváltozása, sántaság (heveny ín-, ínhüvely- vagy ízületi gyulladás, patagyulladás, átható szarurepedés, fel nem deríthető egyéb ok miatt előállott sántaság) észlelhető, vagy ha egyéb kóros elváltozások mellett 25 kg-nál nagyobb súlycsökkenés, vagy más olyan tünet állapítható meg, amely a munkaképességet átmenetileg vagy tartósan csökkenti.

-Ha a lovon közvetlenül a próba befejezése után végzett kondícióvizsgálat izomremegést észlelünk, de a hőmérséklete, vérzése és légzése meghaladja a fent említett értékeket, a kondícióvizsgálat eredményeként közepes minősítést kell adni és az izomerősség és egyéb klinikai leletek arányában a ló pontszámát megfelelően csökkenteni kell. Megállapítható pontszám: 7,5–0,5.

-Az egész testében hasonlóan izzadó és erősen remegő, izgatott lónak, valamint annak, amely e tüneteket nem mutatja ugyan, de a hőmérséklete, vérzése és légzése közvetlenül a próba után meghaladja a fent említett értékeket és 45 perccel utána a klinikai jellemző értékek nem térnek vissza a nyugalmi állapotban megengedett felső határértékekre (lásd 1. melléklet), vagy a lovon a próba eredményeképpen egyéb kóros elváltozás (sántaság, szívgyengeség stb.) észlelhető, a kondícióvizsgálat alapján gyenge minősítést kell adni és a lovat a próbán nem feleltnek kell tekinteni. Az ilyen ló kondícióvizsgálata nem pontozható, de a próbát kellő előkészítés (tréning) után teljes egészében megismételheti. Ha a lovon ismét e fenti tünetek észlelhetők (gyenge minősítést kap), a próba végleg nem felelt meg. Ha a ló a megismélt próbán megfelelt, mindkét vizsgálat eredményét és az észlelt lényegesebb adatokat (az edzés időtartamát is) fel kell jegyezni a ló törzskönyvi lapján.

Törzskancák értékelése, minősítése

Tenyésztési Elit (TE)

5 ősi sorig fajtatiszta származás.

Kiváló fajtajelleg.

Legalább 3 tenyésztésbe állított csikója legyen (törzskanca, fedezőmén, törzsmén), vagy a fajta hasznosításának megfelelő kipróbáláson nemzetközi szintű teljesítményt elérő ivadékok.

Elit (E)

Kiváló fajtajelleg.

Termékeny, legalább 2 csikója tenyésztésbe van állítva, vagy országos szintű sporteredményt ért el.

A nem teljes származású, de kiváló fajtajellegű és kiváló fajtajellegű csikókat ellő kancák is ebbe az osztályba sorolnak.

-I. osztály

Teljes származás, amely kancacsaládig visszavezethető, kiemelkedő ősökkel.

Kiválóan végzett kanca STV I., vagy országos szintű sporteredmény.

Szilárd szervezet.

Kifejezett fajtajelleg.

-II. osztály

Nem teljes származás, azonban kiemelkedő ősök vannak a pedigrében.

Megfelelő eredménnyel végzett kanca STV I.

A hiányos származás ellensúlyozására a jó fajtajelleg elengedhetetlen.

Kisebb küllemi hibák elnézhetők